

บทที่ 5

กรณีศึกษา ; "ท่าทีของสื่อมวลชนต่อโครงการก่อสร้าง เขื่อนแก่งกรุง"

โครงการก่อสร้างเขื่อนแห่งที่ 2 ที่ได้รับการคัดค้านต่อต้านจากกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ได้รับการกล่าวขานไม่แพ้เขื่อนน้ำโจน คือโครงการก่อสร้าง เขื่อนแก่งกรุง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แม้ขณะนี้ยังไม่สามารถทราบแผนการพัฒนาโครงการเขื่อนพลังน้ำแห่งนี้ว่าจะดำเนินการก่อสร้างต่อไปได้หรือไม่ ส่วนหนึ่งของการกล่าวขานไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุน หรือการคัดค้านในช่วงเวลาที่ผ่านมาในปี 2532 และ 2533 ได้ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงของเหตุการณ์ จนเป็นผลให้รัฐบาล (นายกรัฐมนตรีชาติชาย ชุณหะวัณ) ไม่ได้ดำเนินการตัดสินใจแต่อย่างใด และในบทที่ 5 นี้จะเป็นการเสนอภาพรวมของสื่อมวลชนที่เสนอข่าวต่อกรณีนี้ในส่วนของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์เป็นหลัก เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะการเสนอข่าวหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลาดังกล่าวตั้งแต่ขอเสนอพิจารณาอนุมัติจนกระทั่งอนุมัติ เพื่อที่จะได้ทราบถึงลักษณะท่าทีของหนังสือพิมพ์ ในการเสนอข่าวกรณีปัญหา เขื่อนแก่งกรุง นั้นเอง

ภูมิหลัง เหตุการณ์

บทบาทในการเสนอเนื้อหาการคัดค้านโครงการเขื่อนแก่งกรุง ผ่านสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ เริ่มขึ้นจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยเกรงว่าปัญหาน้ำเน่าเสียภายหลังสร้างเขื่อนรัชชประภา จะเป็นประวัติศาสตร์ซ้ำรอยที่จะเกิดขึ้นที่เขื่อนแก่งกรุงอีกครั้งหนึ่ง การร้องเรียนในเรื่องนี้ จึงทำให้รัฐบาลต้องตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและดำเนินการชี้แจงให้ประชาชนในท้องที่ เกิดความเข้าใจในผลประโยชน์ และผลกระทบของโครงการ จากจุดเริ่มที่ไม่เห็นด้วยในการสร้างเขื่อนแก่งกรุง ในประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื่องน้ำเน่าเสีย ภายหลังการสร้างเขื่อนทำให้หนังสือพิมพ์มีประเด็นที่จะเสนอเหตุการณ์ต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น หนังสือพิมพ์เริ่มนำเสนอด้วยการรายงานความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ และบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน

แก่งกรุง จากทั้งฝ่ายค้าน ฝ่ายสนับสนุน และฝ่ายรัฐบาล ผลความคืบหน้าในเรื่องนี้ ได้ถูกนำเสนอในหนังสือพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง การสานต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เริ่มได้รับความสนใจและมีปฏิกิริยาตอบโต้ระหว่างมวลชนและรัฐบาลในโครงการนี้มากขึ้น หนังสือพิมพ์ได้เป็นผู้ถ่ายทอดความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ตอบโต้ระหว่างกัน ให้สาธารณชนได้รับทราบ ด้วยวิธีการเสนอเนื้อหาตามวาระที่สื่อมวลชนเป็นผู้กำหนด สลับผลัดเปลี่ยนกัน แล้วแต่ฝ่ายใดจะมีประเด็นในการนำเสนอที่สำคัญกว่ากัน จนเมื่อรัฐบาลอนุมัติให้ก่อสร้างโครงการ หนังสือพิมพ์ก็ได้สะท้อนให้เห็นภาพของการคัดค้าน ที่กลับเพิ่มความรุนแรงขึ้น จนมีผลให้รัฐบาลได้พิจารณาให้มีการศึกษาเพิ่มเติม เรื่องสิ่งแวดล้อมโครงการ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้ง ซึ่งขณะนี้ก็ยังไม่มีผลการรายงานในเรื่องนี้แต่อย่างใด เนื้อหาจากหนังสือพิมพ์ก็มีได้กล่าวถึงอีกเลย

ท่าทีของสื่อมวลชน

การกำหนดแนวทางการพิจารณาท่าทีของสื่อมวลชน ต่อโครงการก่อสร้างเขื่อนแก่งกรุง จะได้เรียงลำดับการพิจารณาตามประเด็นหัวข้อ ที่จะนำเสนอตั้งต่อไปนี้

1. นโยบายการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน
2. จุดขายที่สื่อมวลชนเลือกเสนอ
3. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน

นโยบายการเสนอเนื้อหาสื่อมวลชน

เมื่อได้วิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายในการเสนอข่าวโครงการก่อสร้าง เขื่อนแก่งกรุง ตั้งแต่การขอเสนอพิจารณาอนุมัติโครงการไปจนกระทั่งคณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการ ผู้วิจัยพบว่านโยบายในการเสนอข่าวโครงการก่อสร้าง เขื่อนแก่งกรุงมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้

1. ลักษณะการเสนอข่าวของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์

การเสนอข่าวกรณีเขื่อนแก่งกรุงได้รับการนำเสนอในหนังสือพิมพ์เหมือนกันด้วยน้ำหนักของความสำคัญเท่า ๆ กันคือในช่วงที่โครงการก่อสร้าง เขื่อนแก่งกรุงเริ่มมีประเด็นปัญหาคัดค้าน และมีการพิจารณาโครงการกันใหม่ การศึกษาผลกระทบของโครงการ เรื่องปัญหาหน้าเขื่อนในอ่างเก็บน้ำโยงมาสู่ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง สส. ต่างพรรค และนำสู่พฤติกรรมการณ์เคลื่อนไหวคัดค้าน ด้วยการประท้วงหรือการเผาหุ่น เหตุการณ์เหล่านี้ เป็นเรื่องราวที่อยู่ในความสนใจของมนุษย์มีความขัดแย้งและเกี่ยวเนื่องกับผลกระทบของสาธารณชน จึงได้รับความสนใจนำมาเสนอในหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับเหมือน ๆ กัน ด้วยการจับประเด็นที่นำเสนอในแบบเร้าอารมณ์เพื่อสร้างความสนใจเหมือนเช่นเดิม (มติชนรายวัน, 16 สิงหาคม 2532:1, สยามรัฐ, 16 สิงหาคม 2532:1, เดลินิวส์, 18 ตุลาคม 2532:1, บางกอกโพสต์ 18 สิงหาคม 2532:1, เดอะเนชั่น 15 ตุลาคม 2532:1) แต่ในช่วงนี้ โครงการก่อสร้าง เขื่อนแก่งกรุง ยังไม่มีกระแสข่าวของการคัดค้าน หรือพบปัญหาในความขัดแย้ง เนื้อหาจะถูกนำเสนอเป็นเพียงข่าวสั้น

การเสนอข่าวเขื่อนแก่งกรุงในช่วงแรกเป็นการรายงานความก้าวหน้าของเหตุการณ์เท่านั้น (สยามรัฐ, 7 กรกฎาคม 2532:1, มติชน, 10 กรกฎาคม 2532:1) เนื่องจากเหตุการณ์ของเขื่อนแก่งกรุงในช่วงนั้น ยังไม่ใช่ข่าวที่อยู่ในความสนใจของผู้อื่น ดังที่

ปรีชา บัณฑุรย์รังสี ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ กล่าวว่า "โดยพิจารณาปัญหา และประเด็นของข่าวตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหมือน ๆ กัน หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะเสนอข่าวกันตามประเด็น โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวัน ที่มักจะให้ข่าวตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นวัน ๆ ไป"

จากเนื้อหาที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า เมื่อกระแสเหตุการณ์ ความขัดแย้งจากการคัดค้านเกิดขึ้น มีพฤติกรรมการประท้วงที่ผิดจากธรรมดา ปราภฏการณ์เหล่านี้จะได้รับความสนใจเสนอเป็นข่าว ที่มีความสำคัญในหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ โดยมีการนำเสนอในรูปแบบเร้าอารมณ์นั่นคือ นโยบายการเสนอข่าวกรณีเขื่อนแก่งกรุง ในหนังสือพิมพ์มีลักษณะเหมือนกันคือ นำเสนอข่าวตามกระแสเหตุการณ์ที่ประชาชนสนใจ (HUMAN INTERESTED) ซึ่งเป็นนโยบายหลักทั่วไปของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ที่ย่อมต้องเสนอปรากฏการณ์ ในสังคมตามกระแสข่าวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และโดยเฉพาะ เป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสาธารณชน ด้วยเนื้อหาข่าวความขัดแย้ง ในแบบเร้าอารมณ์ ที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ในตลาดข่าวสารได้ดีไม่ว่าจะเสนอในหนังสือพิมพ์ประเภทใด

2. บทบาทของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์

การเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ในช่วงการคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งกรุง ในระยะเวลาที่หาการศึกษาที่เห็นเด่นชัด ในภาพรวมที่แสดงถึงภาระหน้าที่และบทบาทในวิชาชีพ ดังนี้

- 2.1 เสนอการรายงานข่าว ตามลักษณะหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้น ตามสภาพความเป็นจริง ดังตัวอย่างในหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ , 12 - 18 กุมภาพันธ์ 2533:3 (ประชาชาติธุรกิจ, 2 - 4 พฤศจิกายน 2532:5 (ไทยรัฐ, เดลินิวส์; บ้านเมือง; 6 พฤศจิกายน 2532:1)

- 2.2 เมื่อมีประเด็นปัญหาด้านการเมืองในเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์ได้พยายามสืบเสาะหาข้อมูล เรื่องราวมาเสนอเพิ่มเติมเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสาร เพื่อการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น (มติชนรายวัน 7 สิงหาคม 2533:3 , สยามรัฐ 9 สิงหาคม 2533:5 ประชาชาติธุรกิจ 10 สิงหาคม 2533:3)

จะเห็นได้ว่า การแสดงบทบาทภาระหน้าที่ของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ ในกรณีเขื่อนแก่งกรุง จากการพิจารณาเนื้อหาของสื่อมวลชน พบว่าสื่อมวลชนได้มีบทบาทหน้าที่ในการให้ข่าวสาร และตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ค้นหาข้อมูลความจริงมาตีแผ่ แสดงว่าสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ ยังคำนึงถึงการปฏิบัติภาระหน้าที่ตามวิชาชีพหนังสือพิมพ์เช่นกัน

3. การตลาด

หนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจที่ขอมต้องการกำไร ในการดำเนินกิจการ ดังนั้นเนื้อหาของข่าวซึ่งเป็นผลผลิตของหนังสือพิมพ์ จึงต้องเสนอประเด็น และวิธีการเสนอที่สร้างความสนใจ และสนองกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ ดังการเสนอข่าวเขื่อนแก่งกรุง แม้ข่าวจะจัดอยู่ในประเภทข่าวหนัก และมีเนื้อหาของข่าวที่เป็นข้อมูลเสียส่วนใหญ่ แต่การนำเสนอพิจารณาที่จะนำเสนอประเด็น และวิธีการเสนอที่จะสร้างความสนใจให้กับผู้อ่าน ในประเด็นของการขัดแย้งในเรื่องการคัดค้านไม่ให้สร้างเขื่อนซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของผู้อ่านทั่วไป ด้วยวิธีการเสนอการพาดหัวข่าวแบบเร้าอารมณ์ หรือแม้บางครั้ง พาดหัวข่าวเพื่อเรียกร่องให้ผู้อ่านสนใจ แต่เนื้อหาข่าวไม่เกี่ยวกับพาดหัวเลยก็ตาม

"อนุวรรตน์ อุณหนังสือพิมพ์ ค้านเขื่อนแก่งกรุง" (มติชนรายวัน 27 มีนาคม 2533:1)

แต่เนื้อหาส่วนใหญ่ที่เสนอทั้งหมด ไม่มีความสัมพันธ์ในประเด็นที่นำมาพาดหัวเลย เพียงแต่นำประเด็นที่เป็นจุดขายสำคัญมาพาดหัวหรือใช้วิธีการ ใช้คำที่สร้างอารมณ์ ให้เกิดขึ้นกับคู่กรณีที่เป็นข่าว เพื่อเพิ่มสีสันกับผู้อ่าน เพื่อให้เกิดการซื้อข่าวยางการตลาด

"กพผ. ชูถ้าเขื่อนแก่งกรุงเปิดไม่ได้ ค่อไปหากมีปัญหาไฟไม่พอ รัฐบาลต้องรับผิดชอบ" (ฐานเศรษฐกิจ : 6 - 12 พฤศจิกายน 2532:1)

ปรากฏการณ์เหล่านี้ มีส่วนสำคัญต่อการสร้างความต้องการของตลาดผู้อ่านในตลาดข่าวสารซึ่ง เป็นเรื่องที่หนังสือพิมพ์คำนึงถึงในการเสนอข่าว เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านสนใจ และในกรณีที่ส่วนแบ่งทางการตลาดของหนังสือพิมพ์บางฉบับ มีต่อกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดด้านสิ่งแวดล้อม หนังสือพิมพ์จะเสนอเรื่องราวของข่าวในภาพลบด้วยการคัดค้านโจมตี เขื่อนท่าสายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (วารพจน์ ณ นคร , คุณภาพชีวิต , ไทยรัฐ 9 กันยายน 2532:5 , 25 กันยายน 2532:5) หรือ ธันยา สุขพาณิชย์ ผู้สื่อข่าวสิ่งแวดล้อมและคอลัมน์นิสต์ หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์กล่าวว่า "นักข่าวส่วนใหญ่ของบางกอกโพสต์ เน้นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนเรื่องของการเขียนบทความส่วนใหญ่ ก็จะ เน้นเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นสำคัญ เช่นกัน " (ฤติมาศ ปางพุดพิงค์ บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการประสานประโยชน์ระหว่างการพัฒนา และการอนุรักษ์ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2534)

ลักษณะการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน ที่มุ่งนำประเด็นและวิธีการนำเสนอดังกล่าว ก็เพื่อสนองต่อการเกิดประโยชน์ในการซื้อขาย ในธุรกิจของตลาดข่าวสารนั่นเอง ดังนั้นจากการศึกษานโยบายการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนในกรณีเขื่อนแก่งกรุง จึงสรุปได้ว่ามีนโยบายเสนอข่าวในประเด็นความขัดแย้งจากการคัดค้านการสร้างเขื่อน ในข่าวแบบเร้าอารมณ์ เพื่อดึงดูดความสนใจและเพื่อสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด ที่กระแสดความสนใจของผู้อ่านตื่นตัวต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลก จึงต้องพิจารณาเลือกเหตุการณ์ที่น่าเสนอในกระแสข่าวที่กลุ่มเป้าหมายทางการตลาดสนใจ

จุดขายที่สื่อมวลชนเลือกนำเสนอ

กรณีเขื่อนแก่งกรุง จุดขายที่สื่อมวลชนเลือกที่จะนำมาเสนอเพื่อสนองความสนใจในตลาดข่าวสาร คือ การเสนอผลกระทบกระเทือนต่อทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ที่เป็นผลประโยชน์ของสาธารณชน ดังที่ หัวหน้าข่าวการเมืองหนังสือพิมพ์มติชน กล่าวว่า "เราถือว่าทุกข่าวข่าวยกเว้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่สำคัญที่สุดก็เป็นข่าวข่าวยกเว้นข่าวยกเว้น ในกรณีนี้จุดขายของมันอยู่ที่การเคลื่อนไหวว่ามีรูปแบบอะไรน่าสนใจบ้าง ผลกระทบของมันที่อ่านแล้วจะสิ่ง มีอะไรบ้าง" (บุญเลิศ ช้างใหญ่, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2535) จากกรณีนี้ คือผลกระทบในปัญหาน้ำเน่าเสียจากการสร้างเขื่อนและการทำลายป่า เพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำประกอบกับมีปัญหาคารสร้างเขื่อนโยงมาถึงความขัดแย้งทางการเมือง ในระหว่างพรรคการเมืองต่างพรรคกัน นำสู่การก่อกลุ่มคนคัดค้าน และสนับสนุนให้เกิดปัญหาการบริหารในการตัดสินใจ (ไทยรัฐ, บ้านเมือง, มติชน, ดาวสยาม, เติลินิวส์, 3 ธันวาคม 2533:1) ปรัชญาการแผ่เหล่านี้จะอยู่ในความสนใจของส่วนแบ่งการตลาดของกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่ม จึงเป็นจุดขายที่สื่อมวลชนเลือกนำเสนอ เพื่อประโยชน์ในธุรกิจค้าข่าวได้ดี ดังนั้นจากข้อมูลการศึกษา จึงสรุปได้ว่า จุดขายที่สื่อมวลชนเลือกนำเสนอจากกรณีเขื่อนแก่งกรุง คือ การนำเสนอประเด็นการคัดค้านที่เป็นผลประโยชน์ของสาธารณชน ในเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในความสนใจของสังคมตามกระแสอนุรักษ์ของโลก ฉะนั้นจึงสามารถสนองความต้องการของส่วนแบ่งการตลาด ในกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดหลายกลุ่ม ในเวลาเดียวกันได้

ท่าทีของสื่อมวลชนที่มีต่อการสร้างเขื่อนแก่งกรุง จากการวิเคราะห์ในหัวข้อนี้คือ ท่าทีคัดค้านการสร้างเขื่อนที่เลือกประเด็นความขัดแย้ง เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของสาธารณชนมากกว่าหนดเป็นจุดขาย ในการเสนอเนื้อหา โดใช้การเสนอข่าวแบบเร้าอารมณ์เป็นส่วนสนับสนุนให้จุดขายเด่นชัด เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ในทุกส่วนของตลาดข่าวสาร มากกว่าการนำเสนอในลักษณะอื่นๆ

รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน

การวิเคราะห์ "รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา" ในกรณีนี้ใช้การวิเคราะห์ในหัวข้อเช่นเดียวกับกรณีศึกษาเพื่อนำใจน ในบทที่ 4 ดังนี้

แหล่งที่มาของข้อมูล : การเสนอข่าวโครงการก่อสร้างเขื่อนแก่งกรุงได้มาจากแหล่งข่าวของ กพผ. ซึ่งเป็นเจ้าของโครงการ , รัฐมนตรีผู้กำกับดูแล กพผ. การแถลงข่าวจากฝ่ายค้าน และจากการสังเกต และหาข่าวของผู้สื่อข่าว เมื่อมีเหตุการณ์ที่เป็นข่าวเกิดขึ้น

ในช่วงแรกการให้ข่าวส่วนใหญ่ มาจากรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ดูแล กพผ. และ กพผ. เจ้าของโครงการ จึงทำให้ข่าวที่เสนอมามีแนวโน้มในทางบวก และยืนยันที่จะดำเนินการก่อสร้างต่อไป ต่อเมื่อช่วงหลังๆ กลุ่มคัดค้านเริ่มเคลื่อนไหวมีการแถลงข่าวให้กับหนังสือพิมพ์ ข้อมูลจากฝ่ายค้านจึงเริ่มปรากฏเป็นคู่กรณีในการเสนอข่าว ดังนั้นแหล่งที่มาของข้อมูลในการเสนอข่าว จึงขึ้นอยู่กับความคล่องตัว และความรวดเร็วในการให้ข่าว เมื่อมีเหตุการณ์ที่จะเป็นประเด็นข่าวเกิดขึ้น และความสนใจติดตามหาข่าวของสื่อมวลชนเอง ซึ่งก็ต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ของนักข่าวนั้นเป็นสำคัญว่าจะรู้จักหาแหล่งข่าวที่ไหน ในประเด็นข่าวอย่างไร ดังที่ บรรณาธิการข่าวภูมิภาค หนังสือพิมพ์มติชน กล่าวว่า "นักข่าวที่นี่ไม่มีความรู้เรื่อง เขื่อนแล้วก็ไม่มีความจำเป็นที่จะรู้ หรือมีการเรียกร้องว่าคุณต้องไปรู้เรื่องนี้ซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นจุดอ่อน เขื่อนนี้เป็นข่าวที่ค่อนข้างน่ากลัว แต่ในขณะที่เดียวกันพอมิข่าวว่าน้ำเต็มเขื่อน เขาจะพูดว่าเขื่อนพัง คือเขาไม่มีความรู้ เรื่องเขื่อนเลย" (โอภาส เพ็งเจริญ , สัมภาษณ์ 9 พฤศจิกายน 2534)

รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

รูปแบบการเสนอเนื้อหากรณีเขียนแก้กรุง ของสื่อมวลชนมีการนำเสนอในทุกรูปแบบ เช่น เกี่ยวกับการเสนอข่าวกรณีเขื่อนน้ำโจน ทั้งในรูปแบบของข่าว บทความ สก๊อปพิเศษ บทบรรณาธิการ จดหมายจากผู้อ่าน และคอลัมน์ซุบซิบ แต่รูปแบบในภาพรวมส่วนใหญ่ที่นำเสนอคือ

ข่าว : มีการเสนอเนื้อหากรณีเขื่อนแก้กรุงในข่าวหน้าหนึ่ง ในช่วงคณะรัฐมนตรี มอบหมายให้รัฐมนตรีช่วยพาณิชย์ เรียกประชุมชี้แจงราษฎรที่ได้ผลกระทบจังหวัดสุราษฎร์ธานี และการชุมนุมคัดค้านการสร้างเขื่อนที่ท่าเหยียบ (ไทยรัฐ, เติลนิวส์, บ้านเมือง, แนวหน้า, มติชน 4 พฤศจิกายน 2533) ส่วนข่าวย่อยจะเป็นเพียงการรายงานความเคลื่อนไหวของโครงการเป็นระยะ ๆ

สก๊อปพิเศษ : การเสนอเนื้อหาในรูปแบบของสก๊อปพิเศษ เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในกรณีเขื่อนแก้กรุง ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเสนอภาพความขัดแย้งของนักการเมืองกับการสร้างเขื่อน "รุมประท้วง ภัยพิบัติ ด้านเขื่อนแก้กรุง" (มติชนรายวัน 7 กันยายน 2533:3) และนำเสนอความขัดแย้งของนักการเมืองในการสนับสนุนและคัดค้านการสร้างเขื่อน (มติชน, 27 ตุลาคม 2532:3 ,สยามรัฐ, 20 กันยายน 2532:5 ,ฐานเศรษฐกิจ 4 - 9 กันยายน 2532:4 ,มติชนรายวัน, 7 กันยายน 2533:3)

บทความ : มีเนื้อหาเป็นการแสดงทัศนะ ความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ทั้งการคัดค้าน และสนับสนุนซึ่งการเสนอบทความต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติ ต่อประเด็นที่เป็นข่าวของคอลัมน์นิสต์ หรือนักข่าวแต่ละคนเป็นหลัก ถ้าเป็นผู้สื่อข่าวสิ่งแวดล้อมความโน้มเอียงในการเสนอในแนวคัดค้านก็มีมาก

จากรูปแบบที่มีการนำเสนอในรูปแบบโดยเฉพาะ การเสนอรูปแบบของข่าว บทความ และสื่อบุคคลนี้ พิจารณาได้ว่าสื่อมวลชนให้ความสำคัญที่จะนำเสนอประเด็นความขัดแย้งกรณีเขื่อนแก่งกรุง ซึ่งเป็นประเด็นที่มีผลกระทบต่อสาธารณชนก็ย่อมต้องอยู่ในความสนใจของตลาดผู้อ่าน จึงนำเสนอในหลายรูปแบบ เพื่อเพิ่มจุดขายและสนองความต้องการข่าวสารที่อยู่ในส่วนแบ่งทางการตลาด ของกลุ่มเป้าหมายหลาย ๆ กลุ่ม

การเสนอเนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา ก็ได้แบ่งลักษณะเนื้อหา เพื่อศึกษาความหมายของเนื้อหาเหมือนดังเช่น กรณีศึกษาเขื่อนน้ำโจน ในบทที่ 4 ดังนี้

1. เนื้อหาประเภทข้อเท็จจริง ; ส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อหาที่เสนอในช่วงการพิจารณาอนุมัติ จนกระทั่งพิจารณาอนุมัติ ซึ่งเป็นกรนำเสนอข้อมูล และสภาพโครงการทั่ว ๆ ไปในการดำเนินงาน โดยมีประเด็นที่นำเสนอ ได้แก่

- รายงานความคืบหน้าของโครงการฯ
(เติลินิวส์ 7 มกราคม 2532 ; สยามรัฐ 7 มกราคม 2532)
- รายงานความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการตัดด้านการสร้าง เขื่อนแก่งกรุง
(ฐานเศรษฐกิจ 4-9 กันยายน 2532, มติชนรายวัน 7 กันยายน 2533)

ทิศทางของเนื้อหา : โดยรวมจากการเสนอข่าวของสื่อมวลชน มีเนื้อหาเชิงลบ สนับสนุน การตัดด้านเขื่อน ด้วยการเสนอข่าวที่กำหนดวาระหัวข้อให้ผู้อ่านตระหนักถึงการตัดด้านการสร้าง เขื่อนตามที่สื่อมวลชนเสนอ ด้วยลีลาการเสนอแบบเร้าอารมณ์ เพื่อเพิ่มอรรถรสและจูงใจให้ผู้อ่านสนใจ เช่น คณะรัฐมนตรีทบหวนใหม่สร้างเขื่อนแก่งกรุงกลัวเกิดน้ำเน่าอีก (แนวหน้า, 16 สิงหาคม 2532:1) คณะรัฐมนตรีเบรก กพผ. สร้างเขื่อนแก่งกรุง, (มติชนรายวัน, 16 สิงหาคม

2532:1) ห้วนเขื่อนแก่งกรุงน้ำเนา (สยามรัฐ 16 สิงหาคม 2532:1) ชาวบ้านไม่พอใจด้านสร้างเขื่อนแก่งกรุง (เดลินิวส์ 6 กันยายน 2532:1) เตือนก่อสร้างเขื่อนแก่งกรุงระวังปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (ดาวสยาม 12 กันยายน 2532:1) คนสุราษฎร์ฯ ด้านสร้างเขื่อนแก่งกรุง (มติชน 30 กันยายน 2532:1)

จากการเสนอเนื้อหาดังกล่าวสรุปได้ว่า สื่อมวลชนเลือกกำหนดประเด็นการตัดด้านการสร้างเขื่อนแก่งกรุง มาเป็นประเด็นหัวข้อให้ประชาชนรับรู้ตามที่สื่อมวลชนเสนอ ซึ่งเป็นวิธีสร้างสาธารณมคดีย่างหนึ่ง และสามารถสนองความต้องการส่วนใหญ่ของกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด ซึ่งกำลังตื่นตัวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. เนื้อหาประเภทข้อคิดเห็น จะเป็นการแสดงทัศนะ ความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาการตัดด้านการสร้างเขื่อนแก่งกรุง ซึ่งมีทั้งทัศนะจากคอลัมนิสต์ ผู้อ่านจากฝ่ายค้าน และฝ่ายสนับสนุน ซึ่งก็จะแสดงความคิดเห็นสนับสนุน แนวคิดเห็นของตน ถ้าเป็นข้อคิดเห็นจากฝ่ายค้านก็จะด้านการสร้างเขื่อน จากเหตุผลของการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แต่ถ้าจากฝ่ายสนับสนุน ก็จะทำให้ทัศนะการสร้างเขื่อน เพื่อการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าที่มีต้นทุนการผลิตถูก ตลอดจนรายงานถึงผลการศึกษามลกระทบโครงการอย่างจริงจัง ส่วนคอลัมนิสต์ จะมีทั้งแนวคิดที่สนับสนุน ตัดค้าน และการประสานประโยชน์ โดยเฉพาะคอลัมนิสต์ที่เป็นนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว แนวคิดตามทัศนะที่เสนอจะชักจูงให้ตัดด้านการสร้างเขื่อนอย่างเต็มที่ สำหรับประเด็นโดยรวมของการเสนอเนื้อหาประเภทข้อคิดเห็น ได้แก่

- ประเด็นการแสดงข้อคิดเห็น ตัดด้านการสร้างเขื่อนแก่งกรุง ดังตัวอย่าง "มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าด้านสร้างเขื่อนแก่งกรุง" (วราพจน์ ๗ นคร, คุณภาพชีวิต, ไทยรัฐ 25 กันยายน 2532:5, "เปิดป่าสร้างเขื่อนแก่งกรุงทำลายทรัพยากร" (วราพจน์ ๗ นคร, คุณภาพชีวิต, ไทยรัฐ 15 กันยายน 2532:5)

"กรม. อนุมัติ เชื้อนแก่งกรุง นโยบายวัวพันหลักผิดกฎหมาย" (ไทยรัฐ
14 กันยายน 2532:5)

"เชื้อนแก่งกรุงแพะรับบาบเกมการเมือง (ไทย) (ประชาชาติธุรกิจ 2 - 4
พฤศจิกายน 2532:5)

"แก่งกรุง เชื้อนใหม่ที่สุราษฎร์ ข้าเดิมรอยเนาให้ลุ่มน้ำตาบ" (ไทยรัฐ 9
กันยายน 2532:5)

"หวังปลุกผี เชื้อนแก่งกรุงอีกครั้งซึ่งวิญญานพรรคการเมืองแล้วหรือ"
(ฐานเศรษฐกิจ 12 - 18 กุมภาพันธ์ 2533:5)

จากเนื้อหาประเภทข้อคิดเห็นที่สื่อมวลชน นำเสนอพิจารณาได้ว่าสื่อ
มวลชนเลือกกำหนดประเด็น และทิศทางของเนื้อหา ในหัวข้อการคัดค้านเชื้อนมา
เป็นประเด็นที่กำหนดให้ประชาชนรับรู้ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการศึกษารูปแบบการนำ
เสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนกรณีเชื้อนแก่งกรุง จากข้อมูลทั้งหมดพบว่าสื่อมวลชนหนึ่ง
สื่อพิมพ์นำเสนอเนื้อหากรณีเชื้อนแก่งกรุงในทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง โดยมีประเด็น
และทิศทางของการเสนอเนื้อหา สนับสนุนการคัดค้านการสร้างเชื้อน ฉะนั้นจึงสรุปได้
ว่าท่าทีของสื่อมวลชนจากการศึกษาในหัวข้อนี้ มีท่าทีคัดค้านการสร้างเชื้อนแก่งกรุง
เพื่อสร้างความพอใจให้กับกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด ส่วนใหญ่ที่มุ่งหวังการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม และใช้การนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ กัน เพื่อเพิ่มจุดขายให้เกิดความหลากหลาย
หลายที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้หลาย ๆ ลักษณะ

จากผลการวิเคราะห์ที่นำเสนอ กรณีศึกษาท่าทีของสื่อมวลชนที่มีต่อเชื้อน
แก่งกรุง พบว่ามีนโยบายการเสนอเนื้อหาตามความสนใจของคนต่อปรากฏการณ์ที่เป็น
กระแสข่าวในสังคม โดยเฉพาะการตอบรับกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโลก โดย
เลือกจุดขายที่เป็นผลกระทบต่อสาธารณสุขจากการสร้างเชื้อนแก่งกรุง ในปัญหา

สิ่งแวดล้อมที่สังคมกำลังสนใจ และปกป้องด้วยการนำเสนอในรูปแบบเร้าอารมณ์ ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มจุดขายให้เด่นชัด ต่อการกระตุ้นให้เกิดความสนใจในกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดของธุรกิจตลาดข่าวสาร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย